ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДОНИШКАДАИ ОМӮЗГОРИИ ТОҶИКИСТОН
ДАР ШАҲРИ ПАНҶАКЕНТ

МАХЗАНИ ИЛМ/ПАЁМИ ДОНИШКАДА, 2021, № 2.

МАВОДИ
он-лайн ва офф-лайн анҷумани илмӣ-амалии байналмилалии апрелӣ дар мавзӯи "Масоили мубрами улуми иҷтимоӣ-гуманитарӣ, риёзӣ ва дақиқ дар замони муосир", 26 апрели соли 2021 дар Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент

СОКРОВИЩНИЦА НАУКИ/ВЕСТНИК ИНСТИТУТА, 2021, № 2.

МАТЕРИАЛЫ
научно-практической международной апрельской он-лайн и офф-лайн конференции, на тему «Актуальные проблемы общественно-гуманитарных, точных и естественных наук в современную эпоху", 26 апреля 2021 года в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент

TREASURY OF SCIENCE/BULLETIN OF THE INSTITUTE, 2021, No. 2.

MATERIALS
of the scientific and practical international April online and off-line conference, on the topic "Actual problems of social and humanitarian, exact and natural sciences in the modern era", April 26, 2021 at the Tajik Pedagogical Institute in the city of Penjikent.

Панҷакент – 2021

ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДОНИШКАДАИ ОМӮЗГОРИИ ТОҶИКИСТОН
ДАР ШАҲРИ ПАНҶАКЕНТ

МАХЗАНИ ИЛМ/ПАЁМИ ДОНИШКАДА, 2021, № 2.

МАВОДИ
он-лайн ва офф-лайн анҷумани илмӣ-амалии байналмилалии апрелӣ дар мавзӯи "Масоили мубрами улуми иҷтимоӣ-гуманитарӣ, риёзӣ ва дақиқ дар замони муосир", 26 апрели соли 2021 дар Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент

СОКРОВИЩНИЦА НАУКИ/ВЕСТНИК ИНСТИТУТА, 2021, № 2.

МАТЕРИАЛЫ
научно-практической международной апрельской он-лайн и офф-лайн конференции, на тему «Актуальные проблемы общественно-гуманитарных, точных и естественных наук в современную эпоху", 26 апреля 2021 года в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент

TREASURY OF SCIENCE/BULLETIN OF THE INSTITUTE, 2021, No. 2.
MATERIALS
of the scientific and practical international April online and off-line conference, on the topic "Actual problems of social and humanitarian, exact and natural sciences in the modern era", April 26, 2021 at the Tajik Pedagogical Institute in the city of Penjikent.

Панҷакент - 2021

МАХЗАНИ ИЛМ/ПАЁМИ ДОНИШКАДА / ВЕСТНИК ИНСТИТУТА, 2021, № 2. МАВОДИ он-лайн ва офф-лайн анҷумани илмӣ-амалии байналмилалии апрелӣ дар мавзӯи “Масоили мубрами улуми иҷтимоӣ-гуманитарӣ, риёзӣ ва дақиқ дар замони муосир”, 26 апрели соли 2021 дар Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент. – Панҷакент, 2021. – 851 с.

СОКРОВИЩНИЦА НАУКИ/ВЕСТНИК ИНСТИТУТА, 2021, № 2. МАТЕРИАЛЫ научно-практической международной апрельской он-лайн и офф-лайн конференции, на тему «Актуальные проблемы общественно-гуманитарных, точных и естественных наук в современную эпоху”, 26 апреля 2021 года в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент. – Пенджикент, 2021. –851 с.

TREASURY OF SCIENCE/BULLETIN OF THE INSTITUTE, 2021, No. 2. MATERIALS of the scientific and practical international April online and off-line conference, on the topic "Actual problems of social and humanitarian, exact and natural sciences in the modern era", April 26, 2021 at the Tajik Pedagogical Institute in the city of Penjikent. – Penjikent, 2021. – 851 s.

Ҳайати таҳририӣ/Редакционная коллегия:

Ансорӣ М.Қ. – раис, М.Одиназода, М.Имомзода, Н.Салимӣ, Ҷ. Ҷӯразода, Н.Ғаффоров, Петрусевич А.А., Дайырбеков С.С. (Қазоқистон), Боранбаев С. Р.(Қазоқистон), , Аханов Б.Ф. (Қазоқистон), Шынгысбаев Б. М. ., Тлеукеева А. Е. (Қазоқистон), Исраилова Ж. С. (Қазоқистон), Абилдаева Г. С. (Қазоқистон), Шатырбекова А.А. (Қазоқистон), Саржанова К. Б. (Қазоқистон), Небесаева Ж. О. (Қазоқистон), Бекетова Г. Т., Кобулов Э., Эшов Б.Дж., Холикова Р.Э., Эркинов А. С. (Ӯзбекистон), Воҳидов Ш.Х. (муҳаррири масъул), Шарифова Г.Ҳ. (муовини раис ва котиби масъул), Ансоров С.М., Кӯҷмуродов А.

Муқарризон/рецензенты:

Калинин М.Ю., доктори илмҳои техникӣ, проф. (Беларусь)
Аллаева Н., доктори илмҳои таърих (Ӯзбекистон)
Қобулов Э., доктори илмҳои таърих, профессор (Ӯзбекистон)
Бегалинова К.К. доктори илмҳои фалсафа, профессор Казахстан

Баъзе фикр ва хулосаҳои дар маҷмӯа омада бо нуқтаи назари таҳририят созгор наомаданаш мумкин аст. Барои дурустии иқтибос, ҳавола ва пайнавиштҳо дараҷаи илмӣ, услуб ва баёни мақолаҳо муаллифҳо масъуланд.

Мнение редколлегии не всегда совпадает с мнением авторов. За достоверность цитат и ссылок, научный уровень, стилистику статей ответственны авторы.

Дар асоси қарори Шӯрои олимони Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент ба нашр тавсия дода шуд (суратҷаласаи № 9 аз 22 апрели соли 2021).

© ДОТП, «Махзани илм», соли 2021.

3. Беленицкий А.М., Маршак Б.И., Распопова В.И. Основные результаты раскопок древнего Пенджикента в 1970-1980 гг. //АРТ. Вып. 20. Душанбе. 1987.
4. Беленицкий А.М., Маршак Б.И., Распопова В.И. Согдийский город в начале средних веков (итоги и методы исследования древнего Пенджикента). //СА. 1981.
5. Бобомуллоев С., Раззоқов А.. «Таърихи ҳафриёти ёдгориҳои бостоншиносии саргаҳи Зарафшон» маҷ. Хӯҷанд №12 матбааи «Ношир» ш. Хуҷанд 2004

Бобомуллоев С.Г. Земледельческо-скотоводческая культура Верховья Зеравшана во II тысячелетие до н.э. АКД. Душанбе. 1996.

6. Ғайратшоев С.. Миёнаравони Шарқ, Ҳокимони асроромези Роҳи абрешим. Рӯзномаи ҷавонони Тоҷикистон. № 5 (9223), аз 2 феврали соли 2012. саҳ.
7. Исаков А.И. Саразм к вопросу стоновления раннеземлоделческой культуры Зеравшанской долины. Раскопки 1977-1987. Душанбе. «Даниш» 1991. 156 стр.

Курбанов Ш.Ф. Памятники античного периода верховьев Зеравшана. – Душанбе: «Ифон», 2014. С. 19

8. Саидмурод Бостонгухар (Бобомуллоев). Верховые Зеравшана.(во II тысячалетии до н.э) //отв.ред. д.и.н А. Исаков. Душанбе 1998. 210стр.

***

Рӯзиқул Жумаев,
омӯзгори Донишгоҳи давлатии Бухоро

ИНТИХОБ ВА ИСТИФОДАИ БОЗИҲОИ ДИДАКТИКӢ ДАР ВАҚТИ ОМӮЗИШИ САДОНОКҲО

Яке аз роҳҳои шавқовару пурмаҳсул гузаронидани дарси забони модарӣ ташкили бозиҳои дидактикӣ мебошад. Бозиҳои дидактикӣ дар раванди таълим нисбат ба намуди муқаррарии машғулиятҳо якчанд афзалият доранд. Бозиҳо диққати хонандагонро бештар ба дарс ҷалб мекунанд, хонандагонро ба фаъол будан даъват мекунанд, хонандагони сустхон низ ҳаракат мекунанд, ки дар он иштирок кунанд. Истифодаи бозиҳои дидактикӣ дар дарси забони модарӣ характери муоширатӣ-фаъолиятӣ дорад. Маълум аст, ки ҳар чизи шавқовар, ба хотир тезтару хубтар нақш мебандад. Маҳз ташкил ва гузаронидани бозиҳои дидактикӣ метавонад дарсро шавқовар гардонад. Тавассути бозиҳои дидактикӣ метавон маводи таълимиро мустаҳкам кард, такрор намуд, захираи луғавии хонандагонро ғанӣ гардонид, малакаи суханронӣ ва дурустнависии онҳоро ташаккул дод. Дарсе, ки тавассути бозӣ гузаронида мешавад, хонандагонро ба олами забони модарӣ мебарад. Инчунин, гузаронидани бозиҳои дидактикӣ имкон медиҳад, ки хонандагони сустхон низ дар радифи ҳамсабақони пешқадамашон қобилияти эҷодии худро нишон диҳанд. ҳатто, иҷро намудани яке аз шартҳои бозии гузаронидашуда аз тарафи хонандагони сустхон аз як ҷониб муваффақияти омӯзгор бошад, аз ҷониби дигар такони ҷиддие хоҳад буд барои фаъолияти минбаъдаи худи он хонандагон.

Аҳамиятнокии усули таълимии бозӣ дар нақшҳо дар он аст, ки мавриди ташкили он диққати иштирокчиён ба пуррагӣ ҷалб карда мешавад, диққати ҳамаи иштирокчиёни танҳо ба критерияҳо ва шартҳои бозӣ равона мегардад, фикрҳои берунию нисбии онҳо дур мегардад ва чунин шароит фароҳам оварда мешавад, ки иштирокчиёни машғулият худро дар фазои оддӣ ва озод ҳис мекунанд. Шахси

иштирокчӣ кӯшиш мекунад, то ки дар чараёни бозӣ бо ягон нақши ноайёне ҳам бошад, бартарии худро нишон диҳад. Дар ин усул ду ва ё зиёда шахсон иштирок намуда, нақшҳои додашударо дар доираи мавзӯи муайянгашта ва аз рӯи сенарияи махсус ичро мекунанд.

Ин усулест, ки барои дарёфти якчанд марому мақсадҳои асосӣ мавриди ташкили машғулият аҳамиятнок ва дар ҳаёти ҳамарӯза боис шуда метавонад.

Расонидани иттилоот. Бозӣ дар нақшҳо, ин усули беҳтарини таълимие мебошад, ки ба таври ҳазлу шухӣ ба якдигар расонидани иттилоот нисбат ба иштирокчиёни машғулият мусоидат мекунад. Он имконият медиҳад, то баранда ҳаргуна таҳавуллот-хаёлфикрии иштирокчиёнро, ки одатан аз тарафи дигар одамон паҳн ва овоза мегарданд, муайян кунад ва нишон диҳад, то онҳоро чӣ гуна бояд фарқ ва ҳис кард. Ба воситаи бозӣ дар нақшҳо одам он метавонанд проблемаҳоеро муҳокима ва таҳлил кунанд, ки онҳоро дар ҳаёти ҳамарӯза бо сабаби ҷой доштани шарму ҳайё дар ниҳодашон одамон наметавонанд фош кунанд.

Мусоидат ба инкишофи малакаҳои ҳаётӣ - мавриди хуб ичро гаштани бозӣ дар нақшҳо иқтидорнокию маҳоратнокии иштирокчиён нисбат ба рафтору кирдор то дарачае такмил меёбад. Он метавонад, малакаҳои мухталифи ҳаётиро дар ниҳоди иштирокчиён ҷой диҳад.

Робита ва имкониятҳо - бозӣ дар нақшҳо метавонад, ба аудитория имкониятҳои маълумотнок шуданро нисбат ба шароитҳое (хизматрасонӣ), ки дар ҷомеа мавчуданд ё ин ки масалан, оё онҳо дастрасанд барои чавонон, ҳуқуқу манфиатҳои онҳо қадр ва эҳтиром мегарданд таъмин намояд.

Бо назардошти ҳамаи ин тасдиқот, чудо кардани вақти бисёр барои ичро кардани бозӣ дар нақшҳо аз рӯи принсипи «ҳамсол ба ҳамсол» бамаврид аст.

Бартарият. Мавриди иштирок дар ин усули таълимӣ, яъне бозӣ дар нақшҳо қобилияти чусту чолокӣ, диққатдиҳӣ, зиракӣ ва ҳозирчавобии шахс такмил меёбад, малакаи озодфикрӣ ва фаъолу озодона иштирок намуданаш дар раванди машғулият васеъ мегардад. Аъзоёни гурӯҳ имконияти ба якдигар аз наздик шинос шуданро пайдо мекунанд, ки боиси шикастани ниқоби шармгинона ва зоҳир кардани нуқсонҳои (норасоӣ, камбудӣ нисбат ба дигарон) мавчудаи шахс мегардад. Инчунин, мавриди бозӣ шавқу ҳавас ва рағбати иштирокчиён зиёд мегардад.

Мебояд донист. Дар як бозӣ мутобиқи моҳияти ва хусусиятҳои хоси худ вақт талаб мекунад, бинобар ин бозиро таҳия карда, сипас вобаста ба шароит ва имконот вақтро муайян кардан лозим аст;

– ичрокунандагон мақсаду мароми нақшҳои худро бояд дуруст дарк намоянд;

– ичрокунандагон аз нақшҳо баромада метавонанд.

Қисмати ташкилӣ:

– ичрокунандагонро тайёр кунед, то мафҳуми бозӣ ва шартҳои онро дуруст фаҳманд;

– шароитро чунин фароҳам оред, ки назоратчиён вазъиятро фаҳманд ва моҳияти нақшро дарк кунанд;

– аз рӯи амалигардии бозӣ назорат баред;

– ба ичрокунандагон ташаккур гӯед, муносибати онҳоро нисбат ба ҳамин бозӣ муайян намоед;

– дарачаи дарк ва аз худ кардани назоратчиёнро пурсон шавед;

– натичаи бозиро бо назоратчиён муҳокима кунед;

– фикрҳои иштирокчиёнро муайян кунед ва дар асоси онҳо аҳамиятнокӣ ва бартарияти нақшҳоро нисбат ба ҳаёти ҳамарӯза муқоиса карда, дар зиндагӣ ҳамеша фаъол буданро тавсия диҳед;

– тафовути вазъияти ҷориро нисбат ба ҳаёти ҳақиқии иштирокчиён муқоиса ва муҳокима намоед.

Бозӣ+майдони мӯъҷизот

Барои тафтиши луғати хонандагон, инчунин, истифодаи бозии «Майдони мӯъҷизот», ки дар байни мо чун «Поле чудес» маълум аст, метавонад самараи хуб диҳад. Рангоранг гузаронидани ин бозӣ аз муаллим вобаста аст. Ӯ инро метавонад ҳам инфиродӣ ва ҳам байни гурӯҳҳо ташкил кунад. Шарт ва тарзи гузаронидани бозии мазкур ба ҳамагон маълум буда ҳоҷат ба фаҳмонидан нест.

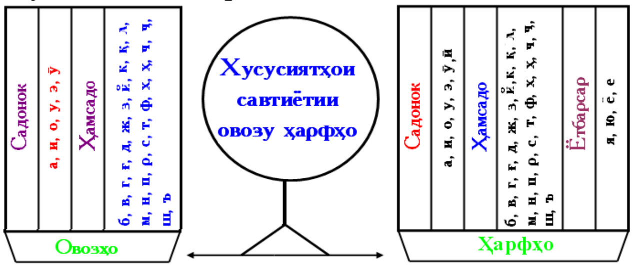

Хонандагонро ба чор гурӯҳ ҷудо намуда, ҳар кадоми онҳоро бо номи фаслҳои сол номгузорӣ мекунем: **тирамоҳ, зимистон, баҳор, тобистон**. Сипас, дар тахтаи синф калимаҳои ба фаслҳои сол марбутаро, ба монанди **заррин, хазонрез, хунук, барфреза, яхмолакбозӣ, сабз, сербориш, гарм** ва ғайра. Илова бар ин номи моҳҳоро менависем. Супориш чунин хоҳад буд: калимаҳои ба гурӯҳи шумо тааллуқдоштаро нависед. Дар ин бозӣ якчанд намуди супоришро дода, ба ҳар яки ин супоришҳо холҳои алоҳида додан ва дар охир холҳоро ҷамъ ва ғолибро муайян кардан мумкин аст. Агар супориши аввал ёфтани калимаҳои марбута бошад, ба ҳар як калимаи ёфташуда якхолӣ додан зарур аст. Супориши дуюми ин бозӣ чунин аст: ҳодисаҳои табиии дар фасли тирамоҳ рухмедодагӣ нависед. Ба ҳар як ҷумлаи дуруст ду хол ва ба ҷумлаҳое, ки мазмунан дурустанду хатои имлоӣ ва ё грамматикӣ доранд, як хол додан мумкин аст. Ислоҳ кардани ҷумлаҳо супориш дода мешавад. Гурӯҳҳо барои ҳар як ҷумлаи ислоҳкардаашон як хол мегиранд.

Барои дар як ҷой нишаста дилгир нашудани хонандагон ва инчунин, бахри ташаккули чолокӣ ва бодиққат будани онҳо дар шарти чоруми бозӣ аз тӯб истифода бурдан мумкин аст. Вобаста ба андозаи синфхонаи таълимӣ ва миқдори шогирдон онҳоро ба як давра ҷамъ меоварем. Агар синфхона калон бошад, ҷои муносиб назди тахтаи синф аст. Дар синфхонаи хурд дар периметри он гирд омадан мумкин аст. Тарз ва шарти гузаронидани ин қисми бозӣ чунин аст: Муаллим бозиро оғоз мекунад. Ӯ ягон калимаеро, ки ба мавзӯъ мувофиқ аст, мегӯяд (масалан дар мавзӯи **«Фаслҳои сол»** метавонад бо калимаи **ҳосил** ё ки **барф** оғоз кунад. Калимаҳо набояд такрор шаванд. Баъд аз гузаштани вақти ба ин шарти бозӣ ҷудошуда, ки ин ҳам ба салоҳдиди худи муаллим аст, ба хонандагони то ҳол дар бозӣ буда якхолӣ дода мешавад ва ин холҳои гирифтаи онҳо ба холҳои гурӯҳашон зам карда мешаванд.

Дар охир барои мушоҳидаи ҳозирҷавобии хонандагон чистон гуфтан мумкин аст. Гурӯҳе, ки ҷавоби чистонро меёбад, бояд дарҳол сигнал диҳад ва ё даст бардорад (ин аз имконият вобаста аст) ва бо иҷозати муаллим ҷавоб диҳад. Ба ҳар як ҷавоби дуруст як хол дода мешавад.

Агар чистонҳо ба мавзӯъ мувофиқ бошанд, ин ба манфиати кор хоҳад буд:

Шарбати зиндагонист,
Бомаза дар даҳон аст.
Номаш базебу кӯтоҳ –
Аз ду тараф ҳамон аст!

Миёни “**а**” ва “**р**” чанд ҳарфи дигар
Бимонӣ, меҳрӯӣ се меваи тар?

а . . . р

а . . р

а . . . р

Сандуқчаи зар бастам,
Дарунаш шакар бастам.

Бозӣ – корбасти ҳарф дар калима

1. Шарти бозӣ. Ба ҷои нуқтаҳо ҳарфҳои мувофиқ гузошта калимаҳои гуногунмаъно бунёд кунед.

о . оз, ҳа . ф, кали . а, иб . ра, ҷ . мла,
бо ., т . к , с . хро, лол .
бодо . , м . ва, г . л
ҳарфҳо: у, е, в, р, м, а, о, ғ.

Натиҷаи бозӣ. Овоз, ҳарф, калима, ибора, ҷумла, боғ, ток, саҳро, лола, бодом, мева, гул.

2. Шарти бозӣ. ҳарфҳои дар қавс додашударо ба ҷои нуқтаҳо кор фармуда калимаҳои гуногунмаъно нависед.

ша ... ол (**м, ғ**)
... уй (**р, м, ҷ**)
... аб (**л, т, ш**)
... иёз (**п, н**)

Натиҷаи бозӣ. Шамол, мурғ, рӯй, мӯй, ҷӯй, лаб, таб, шаб, пиёз, ниёз.

3. Шарти бозӣ. Ба ҷои нуқтаҳо ҳарф ва овозҳои садонокҳои даркориро гузошта калимаҳоро ба дафтаратон рӯбардор кунед.

ш. на, ҷом . , х . рр . м, ш . х
м . ъно, м . мл . к. т
з . вқ, д . ст, р ., к . б . тар

Натиҷаи бозӣ. Шона, ҷома, хуррам, шох, маъно, мамлакат, завқ, дӯст, рӯ, кабӯтар.

Бозӣ – ҷобаҷогузории ҳарфҳо

1. Шарти бозӣ. ҳарфҳои калонро ба ҳарфҳои хурд табдил дода ҷорто калима тартиб диҳед. Баъд аз он бо калимаҳои поёнӣ муқоиса кунед.

З М С И Х
Н А Ҳ Б Р
Т О В Ф К У

Натиҷаи бозӣ. Зимистон, барф, хунук, синф, ҳаво.

2. Шарти бозӣ. ҳарфҳои пошхӯрдаро ҷобаҷо гузошта, ҷумлаи **“Ӯзбекистон ватани мо аст”**-ро тартиб диҳед.

Ӯ	**Е**	**С**	**Н**	**Т**	**И**	**А**
З	**К**	**Т**	**В**	**А**	**М**	**С**
Б	**И**	**О**	**А**	**Н**	**О**	**Т**

Натиҷаи бозӣ. Ӯзбекистон ватани мо аст.

Бозӣ – хушзеҳнӣ

1. Шарти бозӣ. Катакчаҳои холии кроссвордро бо ҳарфҳои даркорӣ аз боло ба поён пур кунед.

Кроссворд

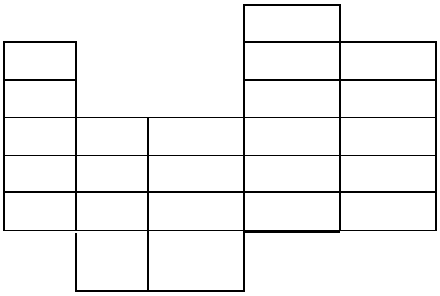

Натиҷаи бозӣ. Овоз, ҳарф, калима, ҷумла,

2. Шарти бозӣ Хонед ва гӯед, ки калимаҳои поёнӣ аз кадом ҳарфу овозҳо таркиб ёфтааст.

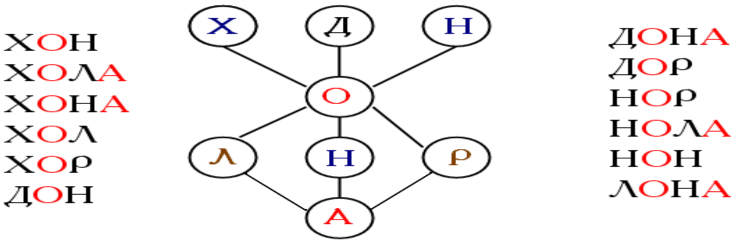

3. Шарти бозӣ. Аз поён ба боло хонда, номҳояшонро муайян кунед.

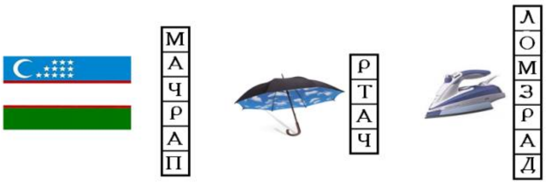

Бозӣ – аз рӯи расм дарёфти ном

1. Шарти бозӣ. Аз рӯи расм бо гузоштани ҳарфҳо номҳояшонро бунёд кунед.

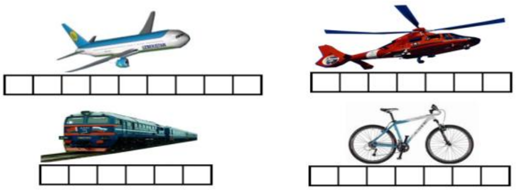

Натиҷаи бозӣ. Дучарха, ҳавопаймо, қатора, чархбол.

2. Шарти бозӣ. Аз рӯи расм дар катакчаҳои холӣ номашонро нависед. Мавриди истеъмоли садонки о-ро муайян кунед.

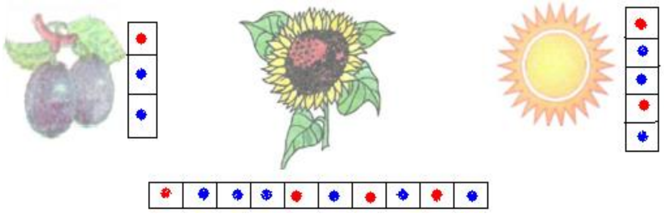

Натиҷаи бозӣ. Олу, офтоб, офтобпараст.

Бозӣ – бихону бидон асрори ҳарфҳои садонок

Рафти бозӣ: –Салом бачаҳо! Барои шумо дари китоби «Забони тоҷикӣ»-ро кушоду ман ба наздатон омадам. Акнун ман дар ихтиёри шумо, марҳамат, аз ман истифода бурда, ҳама ҷумлаҳо, ҳикояву афсонаҳоямро хонда, донишатонро сайқал диҳед. Марҳабо, ба даргоҳи овоз ва ҳарфҳои садонок!

ҳарфи «А»

– Бачаҳо, маро мешиносед?

-Оре, ман ҳарфи **«А»** ҳастам, ки меваҳои хуштамъу болаззат бо ман сар мешаванд, ба монанди **ангур, анҷир, анор** ва ғайраҳо сар мешаванд.

ҳарфи «И»

-Инак, ман ҳам бо шумо ҳамроҳ мешавам. Бо ҳарфи ман низ калимаҳо бисёранд, ба монанди: **Илҳом, Икром, Ислом** ва ғайраҳо. **ҳарфи«У»** -Ин қадар таъриф макун, бо ҳарфи **«У»** низ калимаҳо бисёранд, ба монанди **Умар, Усмон, Умед** ва ғайраҳо. **ҳарфи«Ӯ»**

- Ба болои ман хатча гузоред, оҳанги дигар мегирам: **мӯза, сӯзан** ва ғайраҳо. **ҳарфи«О»**

Бисёр худатро таъриф макун, агар ман набошам, туро чӣ хел тайёр мекунанд? Беҳтарин калима бо ҳарфи ман сар мешавад. **Ин «Об» ҳаст, ки ба ҳама зарур.**

ҳарфи«Э» - Эй, худро ҳай таъриф кардед, акнун навбати ман, ки расид, шуморо аз **элак,** ки ба ҳарфи ман сар мешавад, мегузаронам.

Хулоса, истифода бурдани ребус ва чистону зарбурмасалҳо дар дарси забони модарӣ барои хонандагони синфҳои 1-4 аҳамияти калон дорад. Истифодаи бомавқеъ ва дурусти онҳо, аз методикаи дарсдиҳии худи муаллим вобаста аст. Агар муаллим чунин бозиҳоро дуруст истифода кунад, пас шавқу завқи хонандагон ба дарси забон зиёд мешавад.

***

Jumaeva Nilufar Axmatovna
BuxDU Buxoro tarixi kafedrasi katta o'qituvchisi
O'tayeva Feruza Xolmamatovna
BuxDU Buxoro tarixi kafedrasi katta o'qituvchisi

QUYI ZARAFSHON VOHASI AHOLISINING YER – SUVDAN FOYDALANISH BILAN BOG`LIQ AN'ANALARI (XIX ASR OXIRI-XX ASR BOSHLARI)

Tayanch iboralar: *urf-odat, kult, deqhonchilik, farishtalar,otashparastlik, hosildorlik, mifologiya, olov*

Ключевые слова: *обычаи, культ, земледелие, ангелы, поклонение огню, урожайность, мифология, огонь*

Key words: *Tradition, cult, farming, angels, fire-worshipping, harvest, mythology, fire*

Maqolada Buxoro vohasi ziroatchilarning qadimiy-diniy kultlar bilan bog'liq urf-odat va marosimlari manbalar va dala ma'lumotlari asosida tahlil etiladi.

V state analiziruyutsya obычai i traditsii zemledelsev Buxarskogo oazisa svyazannыe s drevnimi religioznыmi kultami na osnovanii istochnikov i polevых dannых.

Article deals with the analyses of the traditions and customs of farmers in Bukhara oasis connected to the ancient religious cults based on the sources and field data.

Kirish: *XIX asrning oxiri – XX asr boshlarida ham Buxoro vohasi aholisi er – suvdan jamoa bo'lib foydalanishgan. Shu bilan birga barcha sug'orish ariqlarini ham har yili kuz fasli va erta bahorda birgalikda tozalashgan. Katta ariqlarni qazish va to'g'on va dambalar qurish ishlari esa ommaviy ravishda, hasher yo`li orqali jamoa bo'lib bajarilgan. Albatta, bu ishlarni amalga oshirishda yuzlab – minglab jamoa a'zolari qo`l kuchidan foydalanilgan.*

		БОСТОНШИНОСИИ ИНСТИТУТИ ТАЪРИХ, БОСТОНШИНОСӢ ВА МАРДУМШИНОСИИ БА НОМИ А. ДОНИШИ АМИТ ДАР ВОДИИ ЗАРАФШОН.	
45.	**Ёрбоев Хушвақт**	АҲМИЯТИ КАШФИЁТҲОИ БОСТОНШИНОСИИ БОЛООБИ ЗАРАФШОН ДАР ИЛМИ ТАЪРИХ	**179**
46.	**Ёрбоев Хушвақт**	МАВЗЕҲОИ САЙЁҲИ ДАР ЁДГОРИҲОИ АНТИҚАИ БОЛООБИ ЗАРАФШОН	**183**
47.	**Жумаев Рӯзиқул**	ИНТИХОБ ВА ИСТИФОДАИ БОЗИҲОИ ДИДАКТИКӣ	**186**
48.	**Jumaeva Nilufar Axmatovna O'tayeva Feruza Xolmamatovna**	QUYI ZARAFSHON VOHASI AHOLISINING YER – SUVDAN FOYDALANISH BILAN BOG`LIQ AN'ANALARI (XIX ASR OXIRI-XX ASR BOSHLARI)	**191**
49.	**Жўраева Нафиса Олимовна**	СОЛЕҲИ ТАКИЯДОР ХОНАҚОХМИ ЁКИ ҚАБРИСТОН	**195**
50.	**Исаев А.**	СУРХОН ВОҲАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИНИНГ АРХИВ МАТЕРИАЛЛАРИДА ЁРИТИЛИШИ, (XX аср 20-30 йиллар мисолида)	**198**
51.	**Исакова Гульбахор Равшанбековна**	ИСТОРИЧЕСКАЯ СУДЬБА ГОРОДОВ СРЕДНЕЙ АЗИИ И	**202**
52.	**Исамитдинов Ж.Б.**	МУЛОҲИЗАҲО РОҶЕЪ БА ТАШКИЛ ВА ФАОЛИЯТИ ИТТИҲОДИЯИ МАРДОН (ГАП, ГАШТАК) ДАР БАЙНИ ТОҶИКОН	**207**
53.	**Исакова Феруза Рахмановна**	РОЛЬ ВЕЛИКОГО ШЁЛКОВОГО ПУТИ В РАЗВИТИИ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ДИАЛОГА	**210**
54.	**Искандаров Мухриддин**	ТЕХНОЛОГИЯИ ТАЪЛИМИ ВИДЕОДАРС	**214**
55.	**Исаев А., Қулмўминов Мансур**	XX АСРНИНГ 30-ЙИЛЛАРИДА ЯРОСЛАВСК ЎЛКАСИГА ҚАТАҒОН ҚИЛИНГАН ЧОРИ ВАЛИЕВ ТАҚДИРИ (ЎҒЛИ ИСМАТИЛЛО ВАЛИЕВ ХОТИРАСИДАН)	**217**
56.	**Ишонова У.У. Алиева Г.И, Ҷӯраева Зулолахон**	ТАШАККУЛИ НИЗОМИ ПУРСАМАРИ ТАНЗИМИ ДАВЛАТ ДАР ФАЪОЛИЯТИ СОҲИБКОРӢ	**219**
57.	**Ишонова У.У., Алиева Г.И.**	ДАСТГИРИИ ДАВЛАТ БАҲРИ ТАРАҚҚИЁТИ ФАЪОЛИЯТИ СОҲИБКОРӢ	**222**
58.	**Карим Каримов, Аличон Маҳмаёров**	ХУСУСИЯТҲОИ РАЪДУ БАРҚ ДАР ТАБИАТ	**225**
59.	**Косимова Манижа Сохибджоновна, Рахимов Набиджон Турдиалиевич**	ДОСТИЖЕНИЯ ЛУЧНОГО СПОРТА ТАДЖИКИСТАНА В XX ВЕК	**230**

МАХЗАНИ ИЛМ/ПАЁМИ ДОНИШКАДА, 2021, № 2.
МАВОДИ
он-лайн ва офф-лайн анҷумани илмӣ-амалии байналмилалии апрелӣ дар мавзӯи "Масоили мубрами улуми иҷтимоӣ-гуманитарӣ, риёзӣ ва дақиқ дар замони муосир", 26 апрели соли 2021 дар Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент. 2021. — 851 с.

СОКРОВИЩНИЦА НАУКИ/ВЕСТНИК ИНСТИТУТА, 2021, № 2.
МАТЕРИАЛЫ
научно-практической международной апрельской он-лайн и офф-лайн конференции, на тему «Актуальные проблемы общественно-гуманитарных, точных и естественных наук в современную эпоху", 26 апреля 2021 года в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент. – Пенджикент, 2021. –851 с.

TREASURY OF SCIENCE/BULLETIN OF THE INSTITUTE, 2021, No. 2.
MATERIALS
of the scientific and practical international April online and off-line conference, on the topic "Actual problems of social and humanitarian, exact and natural sciences in the modern era", April 26, 2021 at the Tajik Pedagogical Institute in the city of Penjikent. – Penjikent, 2021. – 851 s.

Нашри илмӣ

Муҳаррири масъул/Ответственный редактор:
Шодмон Воҳидов

Муҳаррир/редактор:
Гулпарӣ Шарифова

Муҳаррирони бадеӣ/Художественный редактор:
Шодмон Воҳидов,

Верстка/веросторӣ
Шодмон Вохидов, Алиҷон Маҳмаёров.

Маводҳои анҷуман дар таҳририяти маҷаллаи "Махзани илм" -и ДОТдар ш. Панҷакент (иҷозатномаи № 0323/рз аз 28 январи соли 2019) ба чоп омода карда шудааст.
Нашри ротопринтӣ.
Қоғази офсетӣ. Ҳуруфи Times New Roman Tj. Ҷузъи чопии шартӣ 50.
Адади нашр 200.
Ба чоп 22.04.2021 имзо шуд. Супориши № 20